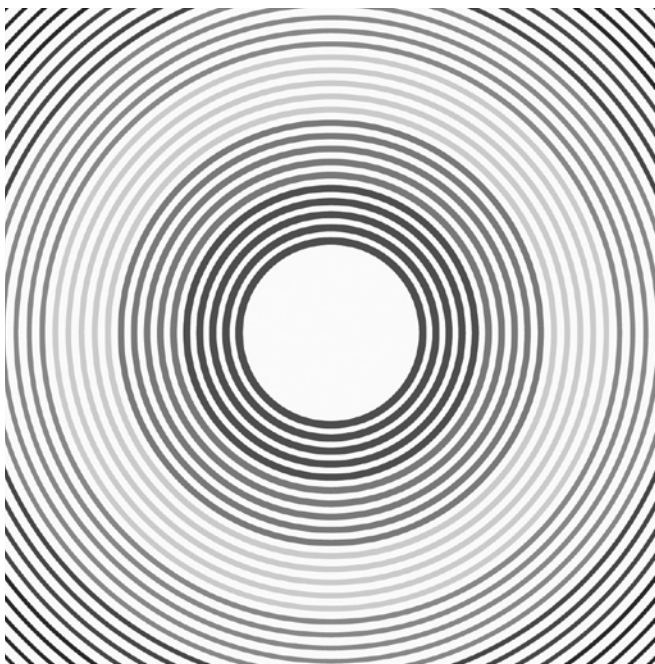

Sharvin Ramjan

Nooit genoeg

Grenzen vanuit een Queer perspectief: beklemmend of bevrijdend?

ACADEMIA
PRESS

Inleiding

‘Mag ik een zuurdesemspeltbrood met pompoenpitten?’ De woorden rollen uit mijn mond voor ik het doorheb. Na dagen van isolement, waarin ik geen ander persoon heb gesproken dan mijn lief, is dit het eerste dat ik hardop tegen een ander zeg. Het voelt een beetje onwennig. ‘Een cappuccino met haver-, nee, wacht, erwtenmelk,’ maak ik mijn elitaire yuppenbestelling af. De afgelopen dagen had ik de griep te pakken en was ik aan mijn bed gekluisterd. Of beter gezegd, de griep had mij te pakken. Loeihete koorts, watervallen van zweet en een dreunend hoofd hielden me dagenlang in hun greep. Als een klein, kwetsbaar vogeltje zat ik in elkaar gedoken, mijn dekbed als een nestje om mij heen gevouwen. De enige stappen die ik zette, waren die van de bank naar het bed. En weer terug. Uren staarde ik naar de kunstwerken, objecten en planten in ons kleurrijke appartement. Op deze manier ziek zijn gebeurt mij zelden. Het bracht me tot fysieke stilstand en dwong me tot reflectie. Dat klinkt een beetje melodramatisch – maar zo ben ik nu eenmaal. Ik groef in mijn herinneringen, dromen en wensen naar wat grenzen betekenen. Bestaan grenzen wel of zijn het denkbeelden? Kunnen we de lijnen voor onze voeten herkennen als strepen in het zand, wanneer we ze tegenkomen, en nog belangrijker: durven we eroverheen te stappen?

Niet alleen voor onszelf, maar ook voor een ander? Of onze medemens dat nu van ons verlangt, of niet?

De buitentemperatuur schommelt rond het vriespunt. De ijzige wind snijdt in mijn handen, terwijl ik haastig fiets. Handschoenen weer vergeten en áltijd te laat. Onderweg naar een belangrijke afspraak voor een nieuw project binnen de culturele sector. Hijgend en bezweet kom ik vijf minuten te laat binnen. ‘Sorry, hoor, jongens, ik wist echt niet wat ik vanochtend moest aantrekken en ik heb straks nog een belangrijk evaluatiemoment’, zeg ik, terwijl ik de zweetdruppels van mijn neus dep. Een van de nieuwe samenwerkingspartners grinnikt: ‘Denk je nou echt dat het iemand iets kan schelen wat jij aanhebt tijdens het overleg?’ Met een starre blik kijk ik hem aan en sneer terug: ‘Ik doe het niet voor de ander, ik doe het voor mezelf.’ Een andere partner knikt begrijpend.

Die evaluatie vindt plaats twee weken voor ik de griep krijg. Het is een spannend moment omdat ik, ondanks de nodige tegenslagen, hard heb gewerkt aan de uitvoering van een opdracht. Die zorgde een langere tijd voor een stabiel inkomen en ik kon het me dus niet permitteren ze te verliezen. Door de onrust die het wegvallen van mijn financiële zekerheden mij gaf, heb ik de opdrachtgever meermaals over mijn grenzen laten walsen

en meer werk uitgevoerd dan initieel was afgesproken. Nu hoop ik op waardering en erkenning. Onverwacht loopt het anders. Ondanks de positieve uitkomsten die het project teweeg heeft gebracht, krijg ik een stortvloed aan kritiek over me heen. Die gaat niet alleen over mijn functioneren, maar over mij als persoon. Feedback die nooit eerder naar voren is gekomen. Het negatieve commentaar is een bittere pil om te slikken. Tot voor kort had ik altijd veel plezier beleefd aan mijn werk, maar tegenwoordig vraag ik me steeds meer af of de systematische ongelijkheid en het verlies aan eigenwaarde het me wel waard zijn. De haat-liefdeverhouding die ik heb met de bureaucratie die mensen van kleur onderdrukt, steek ik niet onder stoelen of banken. Dat wordt me niet altijd in dank afgenomen. Mijn openlijke kritiek op het systeem is meermaals weggezet als respectloos of als regelrechte rebellie. Toch blijf ik het doen. Niet *ik* die de gebreken van het systeem aanwijs ben het probleem, het systeem zélf is het probleem. En daaraan toevoegend, zij die het systeem in stand houden, zijn naar mijn mening medeplichtig. Na de evaluatie verlaat ik verslagen het gebouw met een hoofd dat duizelt van de vragen.

Als ik thuis ben, loop ik met trillende handen naar mijn keuken om mijn lunch klaar te maken. Het is misschien goed dat ik me even terugtrek. Geen smalltalk nu, straks

of überhaupt vandaag. Een vriendin belt me, en wanneer ik de telefoon opneem, glipt mijn bord uit mijn handen. Dat kan er ook nog wel bij. Ze vraagt hoe mijn evaluatiemoment is gegaan. Prille tranen brengen een lichte waas voor mijn ogen. Ik doe mijn best ze te bedwingen. Het lukt me niet en een traan druppelt naar beneden. Hoe had ik dit in godsnaam niet zien aankomen? Het voelt onrechtvaardig om deze kritiek te krijgen. Waarom nu, nadat ik zo veel werk heb verzet? En waarom was het niet een écht gesprek, werden er geen échte vragen gesteld, maar bleef het slechts een monoloog vol verwijten? Al deze vragen doen er niet meer toe. Een gesprek voeren over een eerder gesprek heeft weinig zin, weet ik uit ervaring. We zouden eindigen in semantische discussies, het hebben over ervaringen, ons verliezen in verwijten en verdrinken in onbegrip. Een welles-nietesspel waarin de met een scepter zwaaiende machthebber in staat is om de realiteit te bepalen, verdraaien en manipuleren. Een vriendin die haar organisatie maanden eerder verliet door de giftige werksfeer, zei altijd: 'Je hebt geen invloed op hoe anderen met jou omgaan of wat ze tegen je zeggen, maar je hebt wel controle over wat je zelf zegt en hoe je ermee omgaat.' Maar dat vond ik destijds en vind ik nu nog steeds maar een passieve benadering. Het is een houding die tegen mijn rechtvaardigheidsgevoel indruist. Of het nu gaat om collega's, vrienden, familie

of wie dan ook – mijn hart ligt op mijn tong. En als mijn mond niet beweegt, dan spreekt mijn gezicht wel boekdelen.

Mijn tranen zijn inmiddels opgedroogd. Ik voel de sporen nog op mijn wangen en blijf op de bank voor me uturen. Wanneer ik mijn laptop openklap en mijn mails check, valt mijn oog op een nieuw bericht. ‘Uitnodiging Studium Generale Gent’ – ontvangen om 10.37 uur. Exact het moment waarop ik werd afgebrand in het evaluatiegesprek. Het is een uitnodiging om een boekessay te schrijven voor de reeks *Karakters*, met de vraag of ik het onderwerp ‘grenzen’ op een uitdagende, ontroerende en inspirerende manier wil vormgeven. Onverwacht een poëtische pleister op de wonden die het gesprek slechts een uur geleden heeft achtergelaten. De tedere en lovende woorden in de mail werken als een zachte balsem op mijn ziel en wrijven de verse kreukels in mijn zelfvertrouwen langzaam glad. Een uitdaging die mijn visie scherpstelt.

‘Wil je het brood gesneden?’ vraagt het meisje achter de toonbank van de lokale bakker. Met zachte stem antwoord ik, bijna beschaamd: ‘Nee, dat hoeft niet.’ Ik wil graag zelf de dikte van de snede bepalen. Als je lange tijd de controle over je eigen grenzen bent verloren, dan

voelt het plots noodzakelijk om overal extra rigide in te zijn. Zelfs als het gaat over brood.

Door mijn werk heb ik de nodige privileges vergaard. Die zijn enerzijds sociaal, door mijn netwerk, maar ook economisch. Bakkersbrood kopen, lid zijn van een duurdere sportschool, regelmatig overschatte koffies drinken en voor elke gelegenheid kleding kopen. Dit alles maakt mij tot een generatie *young urban professionals* die geld spendeert alsof morgen niet bestaat. Vroeger was dat anders.

Thuis leerden we om te sparen en niet onnodig geld uit te geven. Onnodig is alles wat als luxe geldt. Waarom veel betalen voor een knipbeurt bij de kapper, als het ook goedkoper kan? Hoe en wanneer je geld spendeert, gaat hand in hand met de noties stabiliteit, zekerheid en zelfstandigheid. Elke dag hoor ik nog de stem van mijn moeder in mijn hoofd: het is belangrijk om risico's te vermijden en je moet sparen om altijd een buffer achter de hand te hebben. Met beide benen stevig op de grond staan, is een kracht; beredeneerd handelen, relativering en rechtvaardigheid zijn belangrijk. Net als werken aan je bestaanszekerheid. Een onpopulaire mening uitspreken, doe je om jezelf niet te verloochenen. Ook onafhankelijkheid is een groot goed. Om hulp vragen is lastig, dan lijkt het alsof je het zelf niet aankunt. Een equivalent

voor zwakte. Bovendien is de kans klein dat anderen je daadwerkelijk komen helpen. De meeste mensen in de omgeving hebben hun eigen kopzorgen en je hangt je vuile was niet buiten. Ook niet binnen je eigen familie. Wat zullen de mensen zeggen?

Ik groeide op met het idee dat creatieve beroepen voor rijke witte mensen zijn en dat je er bovendien niet van kunt leven. Gelukkig heb ik een oudere zus die de weg voor mij effende. Samen ondernamen we culturele uitstapjes en zo kwam ik in contact met kunst en theater. Tot op de dag van vandaag draag ik in elke cel, in elke molecuul en tot in het kleinste atoom van mijn lijf de lessen en waarden mee die mij van thuis uit zijn bijgebracht. Niet alleen omdat ik dit zo heb meegekregen van mijn moeder, maar ook omdat zij die zelf geërfd heeft van mijn grootouders en die op hun beurt van mijn overgrootouders, die als eerste *kantráki's*¹ naar Suriname migreerden. Het waren strijdbare mensen die continenten verlieten en zwarte zeeën trotseerden voor een betere toekomst. Hoewel ik nu meer kan en mág genieten van het leven dat mij toekomt, liggen de trauma's, onzekerheden en angsten nog steeds diepgeworteld in mijn bewust- en onderbewustzijn en overstijgen alle grenzen. Niet alleen psychologisch, maar ook lichamelijk.² Er heerst altijd de rusteloosheid dat het plots allemaal

voorbij kan zijn – ik ben continu in overlevingsmodus. Ik ben onlosmakelijk een product van het intergenerationale trauma en de waarden die daaruit voortkomen. Het is nu aan mij om te ontleren wat mij is ingeprent en nuance aan te brengen waar nodig. Ik mag er ook zijn.

Naarmate ik ouder ben geworden, zijn de intersecties van mijn identiteit veranderd, maar de wortels zijn hetzelfde gebleven. In 1989 introduceerde de Amerikaanse burgerrechtenactiviste en hoogleraar Kimberlé Crenshaw in *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex* het begrip ‘intersectionaliteit’.³ Ze stelt dat we moeten erkennen dat discriminatie geen geïsoleerde problematiek is, maar voortkomt uit vastgeroeste structuren. Haar theorie moet ons helpen om een genuanceerder begrip te ontwikkelen voor sociale ongelijkheden, de kruispunten tussen privileges en discriminatie, en de gevolgen daarvan. Crenshaw moedigt ons aan om de complexiteit van identiteiten verder te onderzoeken. Mijn wortels en huidige privileges maken me bewust van mijn positie in de maatschappij. Het is vanzelfsprekend dat mijn sociale, economische, politieke en culturele achtergrond, samen met al mijn opgedane ervaringen en levensontwikkelingen, mij hebben gevormd tot wie ik nu ben en mijn visie op de wereld bepalen. Tegelijkertijd maken de privileges me niet immuun voor de systemische machtsver-

Nooit genoeg maakt deel uit van de Karakters-reeks, prikkelende en eigenzinnige teksten die uitnodigen tot reflectie en discussie. De reeks is een samenwerking tussen Studium Generale, Rekto:Verso, Vlaams-Nederlands huis deBuren en Academia Press.

www.academiapress.be/nl/karakters

STUDIUM
GENERALE

REKTO
VERSO

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent
België

www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 978 90 209 8829 1
D/2025/45/582
NUR 740

Vormgeving: Studio Lannoo
Illustraties: Pris Roos

© Sharvin Ramjan & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt